

Any XV

Barcelona 23 de Jener de 1902

Juan Mont y Baró

EL CACIQUISME CONDEMNAT A MORT

Els enemichs de sempre del Jurat, farán de la absolució del matador de 'n Garcia Victory una nova arma contra la democrática institució.

Els que professan la màxima de «qui á ferro mata á ferro mor» haurán llegit horroritzats lo fet inaudit de que dotze ciutadans constituïts en justícia vivent, hagin liensat al carrer á un assésí que per un deute de pochs duros doná mort á un semblant seu, de nit y alevosament.

Finalment, els que crehuen de bona fé que la societat está constituïda per gerarquias, els que son enamorats de la rancia rutina, els temperaments conservadors en una paraula, haurán posat el crit al cel, dient que 'l precedent sentat pe 'l Jurat, fa impossible la vida, que 'l fallo del dissapte es subversiu y més criminal que 'l mateix delictu que l' ocasioná, que la vida y la propietat quedan d' are en avant indefensas en vista de la absolució de 'n Salvador Riera Xardona...

Aném á comptes y analisém fredament la cosa, que com deya un periódich, "s presta á un cúmulo d' ensenyansas inapreciables".

* *

Sense volguer ofendre la memoria d' un difunt, fent no més justícia seca y narració verídica, tot' hom sab qui era en Garcia Victory.

Era un cacich y cacich vol dir corruptor, xanxullero, dispensador de mercés, falsificador d' eleccions, verb de la mentida y perpetuador fins al límit de la humana astúcia, de corruptelas é injusticias de totes classes.

Sa influencia política no la posava al servey de la justícia, sino al de la propia conveniencia. Sense fé ab cap ideal, venia la seva protecció á qui 'n donava més diners. Protegia á qui li era convenient, com hostilísava á qui li feya nosa. Escèptich y descregut, sech de cor y calculista, no coneixia la pietat ni l' altruisme. Aixís son tots els cacichs y aixís era en Garcia Victory. Ultims restos del absolutisme egoista de la edat mitjana que 'ns creyam hever enterrat per sempre més, junt ab lo poder feudal y qu' ha rebrotat més aborrible y tant absolutista com aquell, en la figura del cacich modern.

A son capritxo jugan els cacichs ab la vida y ab la honra de las familias; á son arbitri disposan de la tranquil·tat de sos semblants.

Per en Garcia Victory quedá en Riera Xardona al carrer. Confiant ab en Garcia Victory passá aquell infelis uns quants anys de miseria y penaltats en expectativa d' un destí que may venia. En Garcia Victory, mestre en arts gitanescas, li feu afluixar diners, enmatllevats pot ser, alimentant esperansas que 's traduhían per desenganys cada dia que passava...

¿Què d' estrany té, donchs, que la desesperació per un costat y la burla per l' altre, fessin covar á l' assésí un odi terrible contra sa futura víctima?

Eixas llissóns terribles —si lamentables individualment— sempre son profitosas pera la colectivitat.

Si la desesperació del vexat y la venjansa del oprimít, no trovessin á ma la pistola del calibre 15 "cassa de matar un bou" ahont aniam á parar? .. La lley, dirán algúns; la lley que castiga las tropelias del poderós.

No sempre. En la majoría de 'ls cassos, els sers poch aprensius se 'n rihuen de la lley, perque saben burlarla. Els dictats de la conciencia, los preceptes de la religió son música celestial, per quant els Garcia Victory no tenen l' una cosa ni l' altra. Igual cas fan ells d' aquestas canorgas com els aucells de presa de las parts de rosari ó els lleóns de las excomunións.

¡Com els corsaris del mar, no coneixen mes aturador que las bocas de 'ls canóns!

Vegis, donchs, si el crim de 'n Riera Xardona es excusable. Diguis, donchs, si ab tot y ser il·licit disposar de la vida del próxim, podía ferse la lley d' altra manera que de la manera sagnant que va fersela. De l' una part tot; de l' altra res. De l' un cantó influencia, consideracions, riquesa, astúcia; de l' altre necessitat, desamparo, engany. La lley de las compensacions may falla. Si á l' un pat de la balansa tot hi era y á l' altre no hi havia res, la pistola del 15 restabí l' equilibri. No es laudable, pero es lògich; no es hermós pero es profundament humana... mentres la humanitat no sigui d' un altra manera.

* *

Lo tribunal del Jurat hauría condemnat sens dupte. Un crim sempre es un crim. La sanch pot esborrarla la compassió, pero l' aborreix l' instint.

En efecte, el tribunal del Jurat hauría condemnat sens dupte. Un crim sempre es un crim. La sanch pot esborrarla la compassió, pero l' aborreix l' instint.

En mecánica social á tota acció poderosa s' hi oposa una reacció. Com més pretengué 'l caciquisme carregar son odi contra 'l processat, ab més empenyo prengué 'l poble son partit. Com més agotá aquell tots sos recursos en fer de 'n Riera Xardona un criminal vulgar, un facinerós, ab més voluntat el poble 'l prengué per un símbol, per un mártir. La passió cegá als cacichs y no 'ls deixá veure la rahó de 'n Riera al disparar contra son enemich. La mateixa passió cegá al poble y no li deixá veure las mans del assésí tacadas de sanch. Tots els extrems son defectuosos. Tant aborrible es la pintura del acusador privat fent de 'n Garcia Victory un mártir del ordre social, un colomí sense fel·le de generositats, com el poble il·lús cridant "Visca en Riera" al surtir de l' Audiencia.

* *

La ensenyansa magna que d' aquest procés pot treuressen es un' altra. En Garcia Victory jeurá oblidat de tothom, deixant un rastre d' odis y rancúnias. En Riera Xardona morirá oblidat y els mateixos que dias enrera l' aclamavan ab rugallosa veu, passarán demá per son costat ab despreci é indiferencia, que no en va porta las mans brutas de sanch humana.

La trascendencia es un' altra: "Lo dia 18 de Janer de 1902 en la ciutat de Barcelona, dotze homes honrats y sincers han condemnat al caciquisme á morir fusellat per la espatlla com els traydors."

Y ara, que sigui cacich qui vulga.

RAMON BERENGUER

JUGAR AB FOCH

Passéu per algún carrer
á las tantas de la nit
y sentiréu un burgit
com qui remena diner ..

Alséu ó giréu el cap...
hi há escletxas en un balcó
d' ahont vessan raigs de claró...
¡Una timba! ja se sab!

Anéu pel carré á deshora;
d' entre la foscó apareix
un bulto... s' acosta, creix...
us crida... Una *vengadora*
que, ab paraulas insinuants
y ab insistencia enganxosa,
us mareja y us acosa
oferintvos sos encants.

A deshora anéu pe 'l món...
De improvís entre la sombra
soptada 's destaca un' ombra...
¡Un *pessa* ó algún *matón*
qu' empunyant tremenda *faca*
s' imposa, y sens més ni més
passan els vostres diners
fins á la seva butxaca!

Resulta, donchs, qu' á tot' hora,
qui busca una distracció
ó cau en mans d' un *mató*
ó en mans d' una *vengadora*
Y si fugint tals tropells,
se 'n entra á dins d' una casa,

ó fent el «golfo» ó fent l' «ase»
li pelan... hasta 'ls cabells.

Si es en las timbas, lo joch
no es lleal ni gens ni mica
¡qu' alli tothom fa trafica
á costellas del badoch!

Juga ab cartas senyaladas,
li fan trampas indecents
y es víctima en tots moments
de las més brutas passadas.

¿Perqué? La rahó es ben clara.
Mal siga apelant al frau
es precis *fer* molt *cacau*
per un-à al qui 'l joch ampara.

Es precis tení 'ls dillúns
per quan passa la *visita*,
grans cabassadas de *guita*
y es prec' s... escanyá als *pun's*!

Si es en las cosas del vici,
las «colometas perdudas»
may han sigut tan tossudas
ni han obrat ab tant bullici..

Ab descaro inconcebible
portan á cap la cassera
y van de 'ls homes darrera
en una forma impossible.
¿Perqué?... Perqué á un cor de hiena
li convé forrarse d' or
y exerceix d' explotador
en los assumptos d' *Higiene*.

Per últim, l' audacia gran
ab que 'l *robo* s' está fent
s' explica perfectament,
si 's té en compte 'l cas xocant,
de que en las «altas» regións
s' ha entrat á tractá ab els *cacos*

y 's dú 'l compte de 'ls *atracos*
y 's cobran las comissions.

Aquest es l' estat normal
que, ab tot y semblar mentida,
ofereix avuy la vida
en la *gran* ciutat comtal.

En apariencia, vivim
al millor de 'ls mons possibles,
mentre en regións intangibles
medra algú ab lo frau y 'l crim
Y en tant que 'ls pobres obrers
reclaman y ningú 's cuyda
d' omplirlos la panxa buyda
tornantlos á sos quefers;
mentres la queixa fundada
no s' escolta del humil
y surt la guardia civil
y regna la.. garrotada,
en cambi s' exprém el joch,
el vici bons rédits dona,
y tot delicté ' sanciona
y s' esta jugant ... ab foch

¡Ab foch, sí! Per que en efecte,
vindrà un dia que cansats
els homes de iniquitats
tirarán pel cami recte! ..

Ab foch, sí! .. Qu' es irritant
lo que passa y tot ho abona...
¡May suportá Barcelona
una vergonya semblant!

M. RIUSECH

Ofrenas de cap d' any

Entre 'ls notables obsequis ds 'ls que las casas
industrials dedican á sos clients y amíchs ab motiu
de l' any nou, debém citar encara los següents.

L' acreditada fabrica de cervesa de *E Pétry*.
S. en C. avans L. Moritz regala una seductora figu-
ra de dona de gust modernista contemplant ab
efussió una copa ahont bull el néctar exquisit que
la casa produeix.

La casa de Fills de Gerard Bertran fabricants de
objectes de llauna y altres metalls ab decorats
artístichs per medi de la litografia, regalan un ele-
gant y hermós tarjetó qu' es uua brillant mostra de

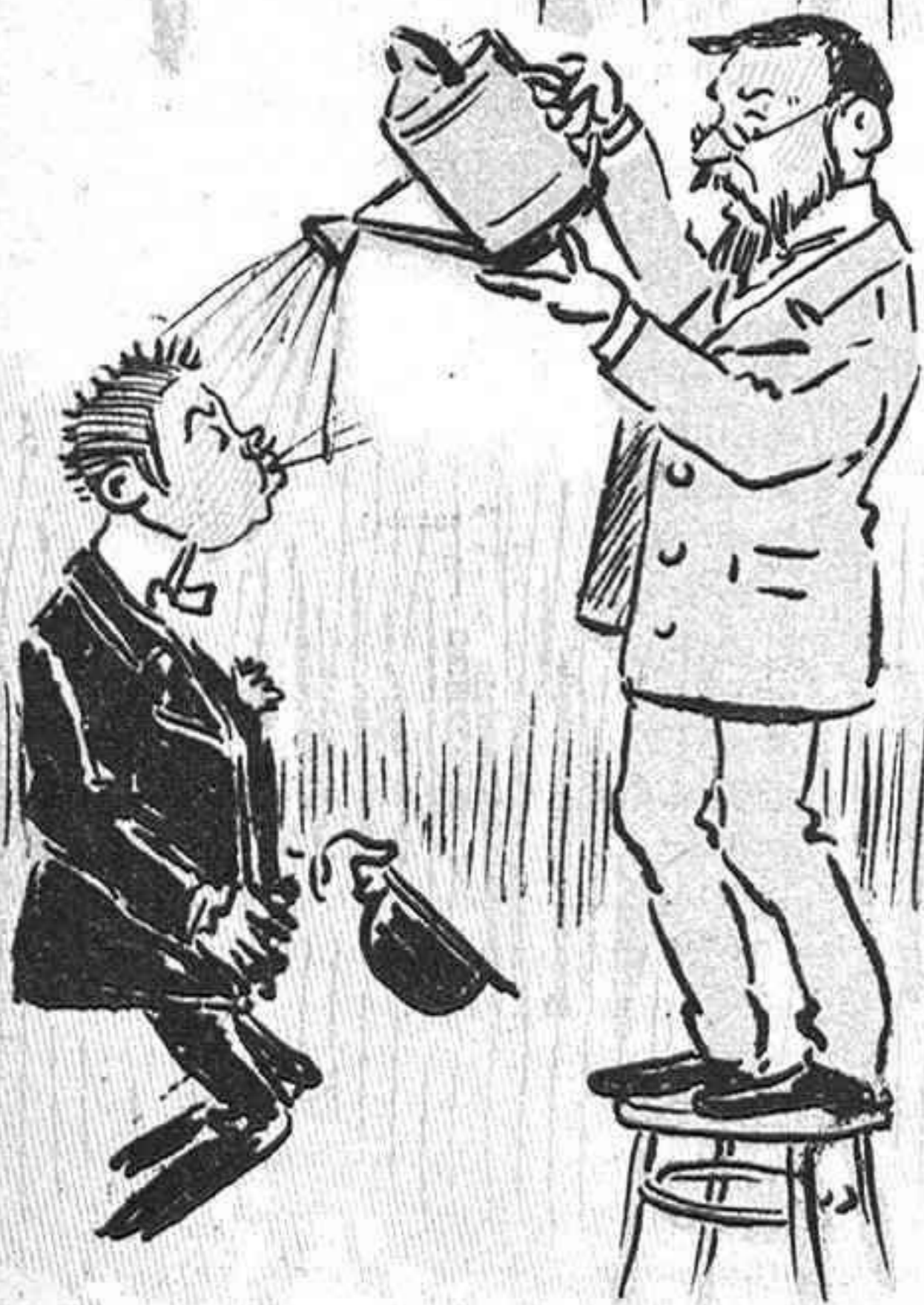
la perfecció ab que treballan la llauna y altres
metalls.

Del acreditat farmacéutich homeopátich *Sr. Gort*,
una bonica paperera en forma de sombrilla plena
de flors, sortintne d' ella una tarjeta anunciant lo
reconstituent «Osteógeno», verdadera especialitat
de la casa y que li há donat un gran nom.

Lo conegut farmacéutich *Sr. Sol*, un preciós cro-
mo en que anuncia los dos específichs que tant l'
han acreditat ó sigan lo «Santalol» producte medi-
cinal mes actiu que 'l «Sándalo» y l' «Apiolina»
també de resultats mes rápits que l' «Apiol.»

Remerciém á dits senyors l' atenció qu' han tin-
gut envers LA TOMASA.

FORA MANDRA...

Com que ab las pressas per no fer tart, moltes "sangoneras" del Municipi arriuen sense rentarse, es precis que per higiene s' adopti aquest procediment.

L' ARGALDE

— Tres multas per negligencia y cinch de puntualitat...
 ¡Pela y vint...! ¡Vet aqui 'ls quartos qu' aquest mes hauré cobrat.

— ¡Au, que va la rematada!
 ¡Minyóns, no val á badá!
 Qui no sigui á puesto á l' hora la llaua se li dará.

La festa del carrer

— Bueno; ¿quánt donas Pepet, per la festa que farém demà, ab motiu de ser la nostra enramada? me digué la Angeleta.

— No vull ser menos, ni mes que 'ls altres; vaig contestarli; lo que la majoria dongui, donaré jo.

— Mira, la majoria ha donat cinch pesetas, féu ensenyantme la llista.

— Donchs, aquí vá un duro.

¿Qui es el que no ha vist una festa d' aquestas?

Si n' hi ha algun que respongui, ja 'l compadeixo, porque no sab lo qu' es divertir-se.

¡Com disfruta aquell dia el jovent!

De bon matí, els joves enganxan un carret y se 'n van al bosch á buscar vert per adornar el carrer, y per fer l' original envelat de boixos.

¡Las noyas... quina feynada també tenen!

Las unas, á fer fanalets de paper; las otras coronas per adornar la sala de ball....

Es á dir, aquell dia, ab l' afany de poguer guanyar, tothom trevalla sense parar; joves y vells, ningú reposa.

— ¿Quina orquesta teniu? vaig preguntar á l' Angeleta

— «La Nova Aliansa»

— Donchs diguéu que será una festa com may se 'n hagi vist cap.

— Ja ho crech; nos hém proposat guanyar y guanyarém; volém que se 'n parli de la enramada de 'ls «Caballers»

— Á reveure, donchs.

A las vuyt del vespre, després que ja tothom estava cansat de veurer els jochs que per divertir á la quitxalla se feren á la tarde, com son; "el de las cireras," "el de la paella" y alguns altres, se comensá el ball, en l' envelat que s' aixecá al bell mitj del carrer Ample devant del Hostal.

Jo vaig anar' hi; no per ballar, sino per passar un rato; porque en *aquel entonces*, havíam renyit ab la xicota, y tots dos féyam el bot.

Aixís es que vareig colocarme á la fila dels miróns.

Encantat, m' estava contemplant el ball, quan de sopte, sento que 'm tocan la espatlla.

Me giro y veig á la Angeleta que và dirme: ¿Que no ballas Pepet?

— No, no 'n tinch gayres ganas, vareig contestarli.

Y ella esclafint una grossa riallada, me digué; — Be ho sè prou porque no ho fas; porque has renyit ab la xicota....

— No, ..

— ¡Qué 'm dirás are á mí! si ella mateixa m' ho ha dit; miratela, are balla ab l' Escaldat ....

Al dirme aixó, giro el cap á l' altra part y me la veig que efectivament ballava.... ¡oh! y justament ab l' home que á n' á mí 'm feya més rabia.

¡No sé lo que 'm va passar al véurerla! Fou tanta la ira y gelos al mateix temps, que en aquell moment vareig sentir, que si l' hagués tinguda entre las mans, de segú la escanyo.

— ¡Tú la pagarás! vaig dirme entre mi y girantme

altre cop, de cara á la Angeleta vaig lavitarla á ballar.

— No, que 'l meu home 'm faría morros, va contestarme.

— No tingas por de res. Y vulgas ó no, la vaig fer seguir per forsa.

El plan que havia concebut, era que volía entrebancarlos tot ballant, porque cayguessin y fossin la riota de tothom.

Mes... aixís que anava á ferho, tot de un plegat ¡cataplúm! m' estallá un cohet sobre 'l clatell deixantme com nou, y al mateix moment l' home de l' Angeleta, qu' es molt gelós; se interposá entre jo y ella comensant á repartir plantofadas; tant, que si no fujo m' e gueira

La gent se partía de riure

De resultas de aquella festa, vaig portar el clatell embolicat mes de tres mesos y lo mes trist es, que encare no he fet las paus ab la xicota.

¡Ah! y l' home de la Angeleta diu que allá ahont me trobi, me talla 'l coll.

¡Quina festa més negada!

JOSEPH VILA

Gatada

Estava de dependent
en un magatzem de sal,
y dar era del portal
sempre dormia amatent.
Eram, al mes de Janer
y una nit quan jo dormia;
vaig somniar ab una tia
que habia vist pel carrer.
Quin somniar ¡Corpo di Bico!
estava en lo paradís
y en aquell moment precis
en la botiga entrá un caco,
Crido.. !lladres; ab veu forta;
compareixen al instant,
serenos y vigilant,
y molta gent á la porta;
y al mirá á dreta y esquerra
per descubri al lladregot
ensopego ab un gatot
que ab una gata, alli á terra,
feyan... cosas del Janer,
mentres que al llit jo dormia,
somniaut ab aquella tia
que habia vist pel carrer.

AIGUA-FREDA

Epigrama

— Tréute aquest rétol, Badía,
de la esquena...

— ¡Qu' estém quiets!

— Arc ves quina manía
d' anunciarthí tot lo dia
una casa de barrets!

A COMA

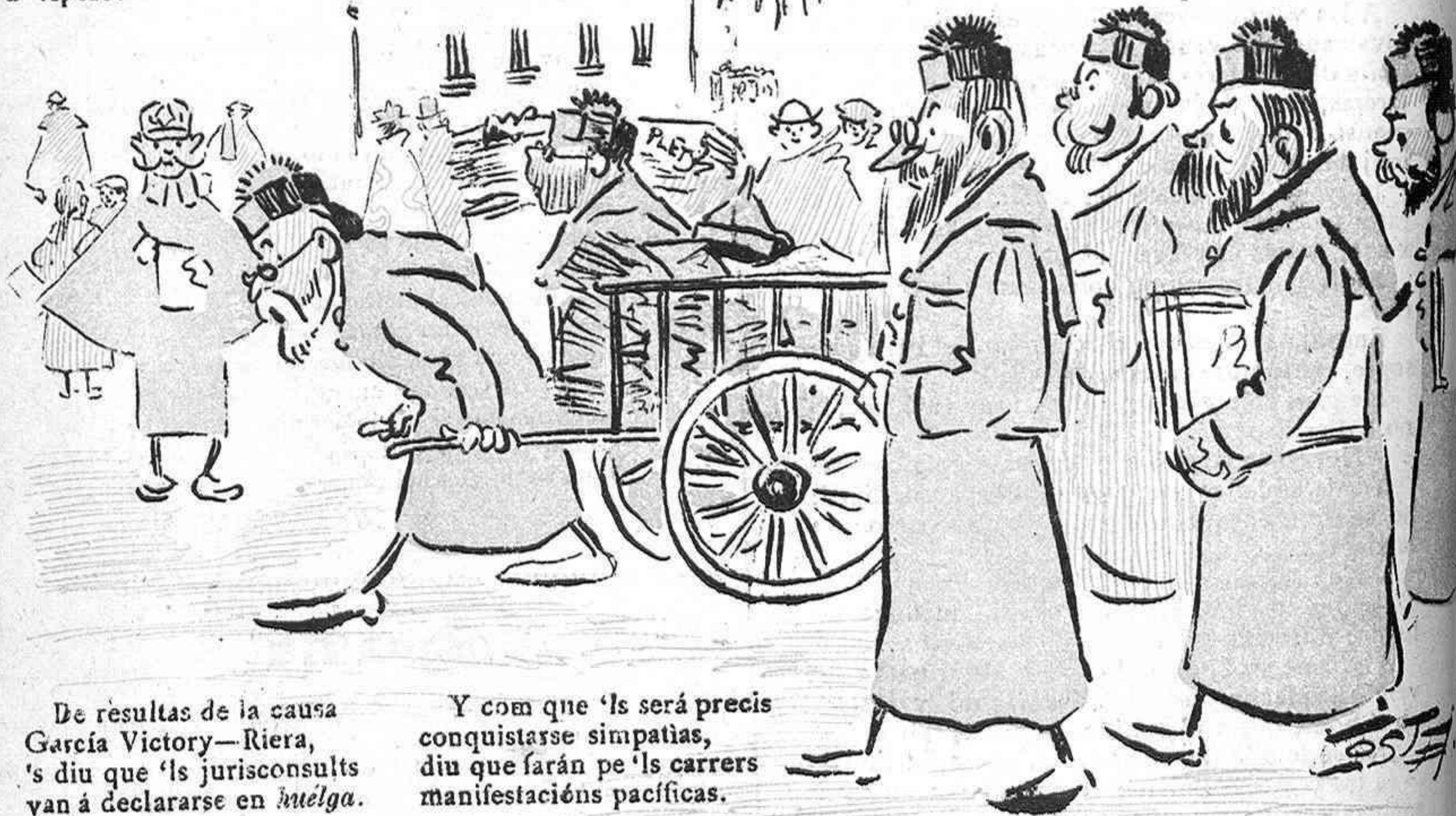
MISCELANEA

—Arturo; si 'm jura anar al *asalto* de las Paytubi jo li prometo ser'hi disfrassada de *Diossa Ménus*.
 —Qué diu ara. Si vosté hi va de *Vénus*, jo hi vaig d' *Apolo*.

Ella— Si á la *Mallorquina* tenen ostras y xampany... aném á la *Mallorquina*.
Ell— ¡Válgam Sant Paul.. ¡Y pensar que la mare m' ha donat sis rals per tot gasto!

De resultas de la causa *García Victory—Riera*, 's diu que 'ls juriconsults van á declarar-se en *inúelga*.

Y com que 'ls será precis conquistarse simpatias, diu que farán pe 'ls carrers manifestacions pacíficas.

La perdiu ab col

Anunci culinari

Com que la perdiu ab salsa
no agrada pas á tothom
y menós si no s' hi posan
tots els ingredients ben bons,
puig resulta sossa, insípida,
per mes pebre que s' hi fón,
uns quants garçons de la cuyna
del *Tall-te-bac* l'á nou,
hem pensat montá una fonda
de déu céntims al *Ninot*,
no per fé 'l ninot com altres
que 's creman per lo que 'ls cou,
sino per fer e iar panxa
y fer atipá als fartots
que, feta ab salsa, 's cruspeixen

com si fós perdiu de bosch
la qu' es de bé ab sang per torna
perdiu d' escorxador.

Ja sabem que hi há una casa
de sisos, ab pretensions
que de la perdiu ab salsa,
perdiu de xay ó moltó,
ne fán plat de la setmana
que servit dos ó tres cops,
ha resultat una menja
que ha causat indigestions
per lo mal condimentada,
per lo mal servida y tot,
encare que als de més barra
els va semblar un plat bó.

Pró, fentne de salut pública
nosaltres una qüestió,
oferim á n' els que menjan
setmanalment á raccións
perdiu d' aquellas que 's cassan,
vritable perdiu ab cols,
que aixís que l' hagin tastada,
estém ben segurs que tots
se 'n lleparán els bigotis
y aborrirán ans de poch
á aquella perdiu ab salsa
sens such ni bruch, ni sabor.

X.

Regalos als lectors

- DE -

LA TOMASA

CONDICIONS

1.ª Pera l' adquisició del regalo dintre de Barcelona s' ha de presentar el *cupó* (no cal retallar-lo del periódich) en nostra Administració S. Ramón, 6, junt ab l' import corresponent.

2.ª Los lectors de fora farán la mateixa operació, presentant el número al corresponsal respectiu, qui inutilisarà el *cupó* y per son conducte rebrán l' exemplar.

3.ª Els cupóns primas caducarán al cap de vuyt dias ó avans si s' agotés l' obra anunciada.

4.ª Els corresponsals de fora tindrán el desquiento de costúm, avisantnos cada setmana el número d' exemplars que desitjan se 'ls remeti ó tenen encarregats.

LA TOMASA CUPÓ PRIMA N.º 19 (1)

Que dona dret á adquirir per

UN RAL

la pessa en un acte y en vers

La vida al encant

original de D. PAU BUNYEGAS

qual preu corrent es lo de

UNA PESSETA

(1) Caduca als vuyt dias ó avans si s' agotan 'ls exemplars.

REGALO DE BODA

Com ja fá quatre parells
y mitj d' anys que soch del gremi
puch donarlos com á premi
á n' aquets nuvis, consells.

Ans que tot, sens' dir perquè,
olvidéu á la carrera
la vostra vida soltera
perque no 'n treuriau ré.

La lluna de mel, com cal
féula durar ab mesura. ...
Si massa la lluna dura,
massa dolura fá mal.

La escudella-y no dich *bola*-
es més bona que l' arrós:

féu sempre olla, puig pe 'l cós
es millor que fer cassola.

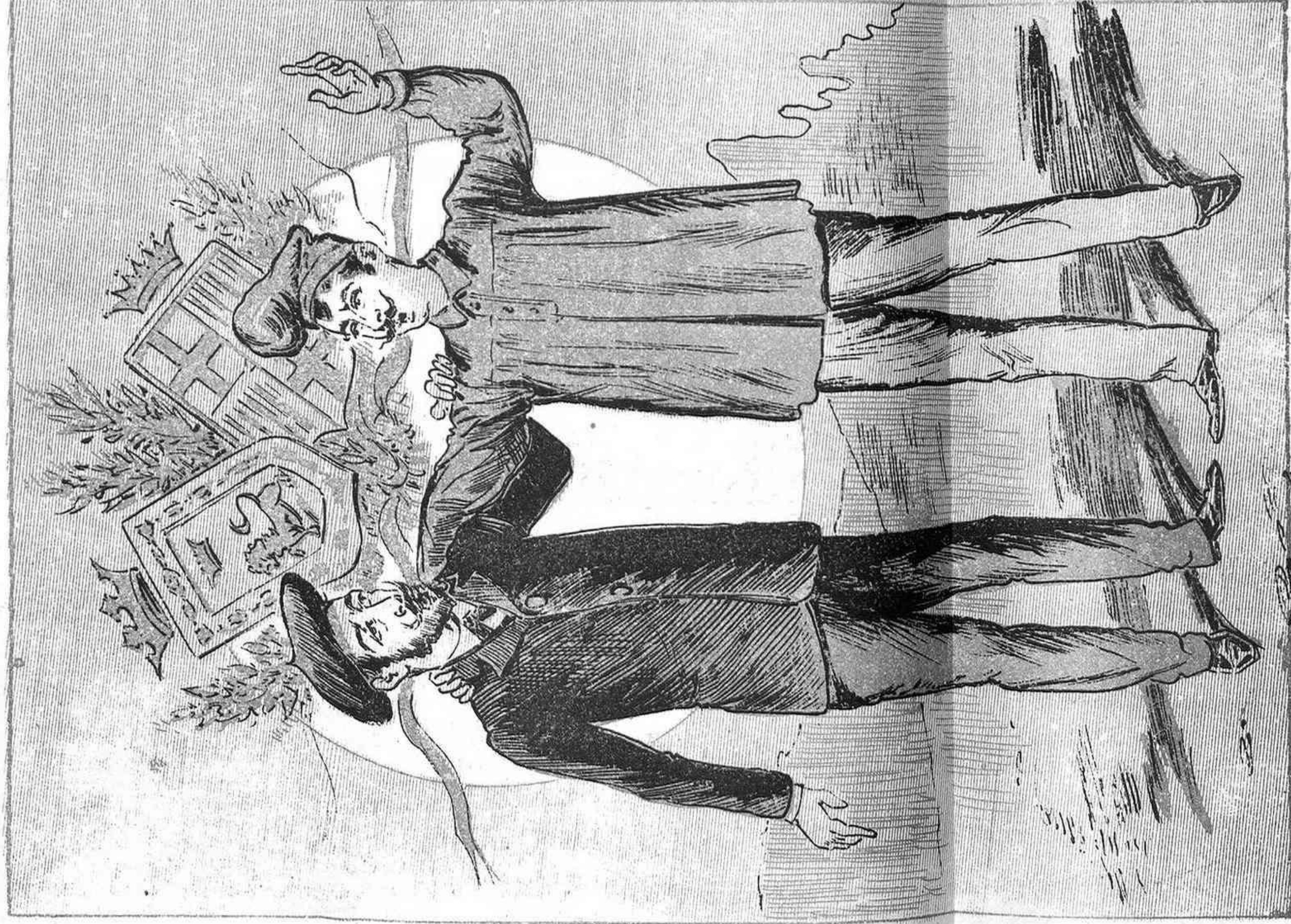
A n' el amo de la casa
feuli sempre bon paper;
que á n' el que cobra el lloguer
ningú li empeta la basa.

Al llit d' hora: alséus' si acás,
quan surt lo sol á dá 'l vol:
lo que guanyaréu de sol
ho estalviaréu de gas.
Per' ab pau y unió ben viure,
lo sistema es de poch cost:
la dona cuyna y rebost;
y l' home, al cuarto d' escriure.

Ab motiu del matrimoni
d' un amic ab una *pell*
tant digna d' entrar al gremi,
que .. m' agrada molt més qu' ell.

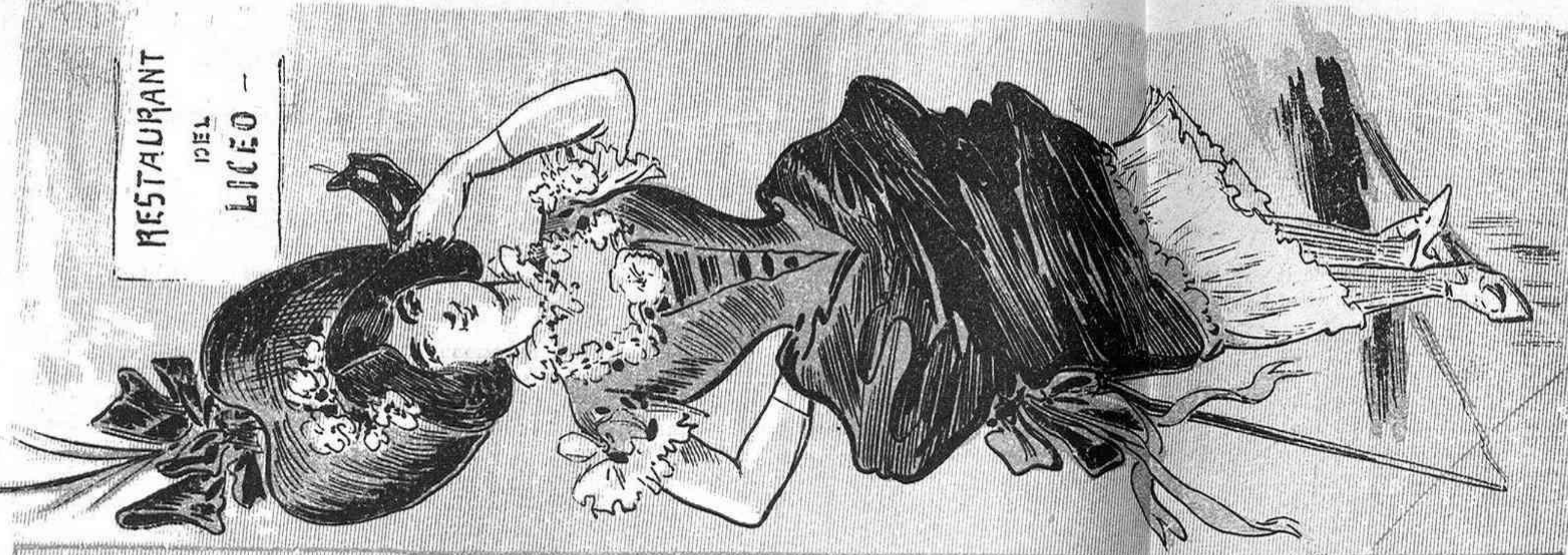
Per' comprá algún nen ó nona
no us engresquéu molt; formal;
creguéume; per alt per alt...
no passéu de la dotzena.
La ciencia dels casats es,
l' home, saberlos gastar
y ella, saberlos guanyar....
(¡Ay, no aixís! Vull di al revés)
Penséu en vostres afanys
qu' es l' home qui fá á la dona ..
Per lo tant, la enhorabona
y... res mes... ¡que per molts anys!

PEPET DEL CARRIL

Els cants de Navarra y Catalunya
s' aixecan al unisono vibrants;
¡Salut als coristes de Pamplona!
¡Gloria al Art dels pobles y al Treball!

Francament, sense careta
no hi soparàs, mascareta.

—¡Ave María Purissima! ¿Que hi fa tanta gent aturada aquí al Liceo?
—¡Que hi fa? Dar gust al dimoni! Aném, aném Catarineta, fugim d' aquest cau de co-
rrupció que 'n diuen balls de máscara y anémnos' en à la nona que ja son las onze y... (y
quan tu ronquis, me n' hi viodrè á trobar à la baylarina.)

LICEO

Per motiu de la vinguda de la célebre Darelée s' han posat á corre cuyta las óperas *La Troviata* y *Mefistófele* vejentse clar ab ellas los bons desitjos de la Empresa, ai is com los dels mtres. Goula (fill) y Barone, que ab molt acert las concertaren y idrigiren sense ensajos apenas.

Tant en la ópera de Verdi com en la de Boito, se vejé palpablement que las facultats de la Sra Darelée van de «capa caida,» puig la seva veu no es tant potentia y ademés de desafinar algunas vegadas, los aguts li fallan, per lo que gallejá en varis moments.

Ab tot, hem de confessar que si bé com á artista lírica menguan sas facultats, en cambi han aumentat las de artista dramática. En lo segón acte de *La Traviata* ratllá á envejable altura y com may l' habíam vista.

Be es vritat que li fou precís treurer tota sa inteligencia puig lluytava ab lo Sr. Laban que en lo personatge á ell confiat estigué fet un verdader artista y un conciensut cantant.

A ell se deu l' éxit de *La Traviata*.

En quant á *Mefistófele*, poch podém dir, á excepció del mtre. Barone que 's portá *bravament* y del Sr. Rossato que ab lo protagonista estigué sumament discret.

Lo tenor Sr. Biel ha donat nova proba de sas facultats ab *Il Trovatore* sent molt aplaudit en lo *Matre infelice* y en lo *Miserere*, pero un cop més demostrá que ha de estudiar molt encara, pera arribar al cim de la gloria que ab sa portentosa veu hi ha esperansas fundadas que ho podrá lograr.

En aquesta ópera hi reculliren justos aplausos las Sras. Bordalba y Parsi Petinella principalment; aquesta última feu una Azucena de las més notables que habém presenciat.

Pera ahir estava anunciat lo benefici de la *brava* Sta. Bor alba ab *Aida* en la que per companyarisme debia cantar lo Radamés l' aplaudit tenor Sr. Biel.

Probablement diumenje se donará l' última funció d' abono, permaneixent tancat aquest teatro hasta la temporada de Quaresma en que s' anuncian deu grans concerts dirigits per célebres mestres extrangers.

ROMEA

La darrera obra de l' Ignaci Iglesias estrenada ans d' ahir, es una complerta aberració del sentit comú y del sentit moral.

El cor del poble que aixis s' anomena, ab la pretensió de deificar 'ls nobilíssims sentiments de la classe més modesta de nostra societat, vulnera absurdament las més tendras afeccions de familia.

Fém gracia á nostres lectors del argument de l' obra per haberlo descrit la premsa diaria; aquest es fals á tot serho y de poca tela pera un vestit llarch de 3 actes; no passa de ser un senzill quadro dramátich, d' assumpto gastadísim y agafat pe 'ls cabells.

En «Fidel,» verdader protagonista de *El cor del poble* es un personatge que obra y parla fora del ambient que ha d' haver respirat durant 25 anys, en aquella casa ahont sas filosofias no hi tenen cabuda.

Sa segona mare, qu' ell prefereix á la verdadera que l' abandoná al venir al mon, es un personatge que, si-guent del poble, té un cor atrofiat (sense que l' autor se 'n dongui compte) per un desprendiment que no s' avé en rés ab la estimació naturalment arrelada que ha de sentir per son fill adoptiu.

La figura sencera y tota d' una pessa, es la del marit d' aqueixa dona, que simbolisa perfectament 'l titul de l' obra.

Los personatjes secundaris son ben dibuixats y fins 'ns atrevim á dir que salvan la producció.

Lo llenguatge de *El cor del poble* es crú molt sovint y atrevit sempre, pregonant ideas disolvents ab tendencia á destruir certs conceptes morals edificats demunt de la naturalesa indestructible del poble catalá.

En quant á la interpretació, consti que tant la senyora Munner, com els senyors Borrás, Soler, Manso y Virgili, del primer al darrer se distingiren notablement.

La escena presentada ab escrupulositat admirable, com potser no hém vist cap més vegada.

L' autor fou cridat á las taulas al acabar tots los acte y al final de l' obra sigué ovacionat.

NOVETATS

El hombre del organillo melodrama del Sr. Pous, sigué molt aplaudit y ho hauria sigut més á haberse donat al principi de temporada, ja que son argument te bastants punts de semblansa ab lo de *La herencia del niño Dios* que ha sigut l' éxit de aquest any.

Dimars passat se dongué en aquest teatro, una representació del quadro patriótic *Jorns de dol* habent obtingut lo mateix franch éxit que quan s' estrená en lo Nou Retiro.

Autor y actors (en miniatura) foran ovacionats, te nintse de presentar dos cops al palco escénich al final de la obra que per lo lirisme de la mateixa no sembla escrita pera noys sino pera actors consumats.

CATALUNYA (Eldorado)

Dimars passat per primera vegada trevallá Mlle. Celia Galley en companyia de Mr. Rablet executant *Agence Théatral* parodia dramática musical que 's diu ha obtingut gran éxit en Fransa y que es un apropósit pera imitar á varis artistas francesos, aplaudits en teatros y en cafés cantants.

L' espectacle no satisféu á nostre públich ja que sols admirá á Mlle. Galley al imitar á la célebre Sarah Bernhardt en l' obra *Aiglon*.

Lo conjunt del apropósit resultá una neula. Com que la contracta es sols per deu funcions prompte quedará en l' olvit aquesta *gran atracció*.

UN COMICH RETIRAT.

LAS VÍCTIMAS DEL TREVALL

!!Que l' Angel de la Caritat ampari als intelissos damnificats
per las desgracias del Pont de Vilumara!!

Diversions públics

TIVOLI

CIRCO EQUESTRE

Moltas y bonas entradas donará l' espectacle pantomimich *El carnaval sobre el hielo* que ab molt acert ha dirigit Mr. Alexandre Briatore, puig que ademés de las escenas cómicas que té, posseheix l' alicient de ser sumament agradable per los ballables, escenas de patinatje per vuyt parellas humorístich can-can y riquesa en la indumentaria en la vistosa batalla de flors de son quadro final.

L' exit que ha lograt ha sigut tan extraordinari, que la Empresa ha refermat la contracta de manera que s' assegura hi haurá Circo Equestre hasta últims de mes

Avuy publicuém en primera plana el retrato de Don Joan Mon y Bascós, l' advocat defensor de 'n Salvador Riera en la ja famosa causa del assassinat de 'n Garcia Victory.

Don Joan Mon y Bascós es avuy l' home del dia. Gracias á son talent y gracias á sa energia que l' hi ha donat alé per lluytat cos á cos y cara á cara ab dos colosos del foro,—que sens dupte ho son el president d' aquesta Audiencia y el fiscal de S. M — ha conseguit duas victorias. Una lliurant d' una condemna certa y excessiva al acusat, qui sens dupte hauría pagat molt cara la seva arriscada acció. L' altra victoria ha estat mes trascendental; á pesar de 'ls destorbs y embarranchs de totas classes y lluytant ab tota mena d' enemichs, don Joan Mon y Bascós ha donat la estocada mortal al caciquisme.

Conmemorém aquest aconteixement, saludant com se mereix l' aparició d' uua nova gloria catalana.

✱

Al fi en Pidal ha dimitit.

¡Ja era hora!

El Govern lliberal va pujar com tothom recordarà, á conseqüencia de las bullanga que va promoure l' estreno d' «Electra». Aquellas bullangas tiravan totas contra las ordres religiosas y 'l poble 's desganyitava demanant la supressió de convents.

Pero com que 'l qui havia de pactar ab el Sant Pare la supressió d' aquets era en Pidal y en Pidal may trobava 'l dia, aquesta aspiració tan legitima de tot un poble al que 'ls frares se 'l menjan de viu en viu, estava empan-

tanegada per culpa d' un sol home y aquest home era en Pidal.

A la fi 'l Govern s' ha decidit á llicenciarlo y ab tal motiu 's pot repetir alló de que; *nunca es tarde cuando llega*

Ara tot será questió de que 'l successor de 'n Pidal, no resulti també un' altre solapat amich de 'ls frares.

Perque de 'ls politichs monárquichs espanyols no hi ha que fiarsen.

Y de 'ls republicans tampoch

Predican pestas contra 'l clero, afalagan á la opinió que se 'ls figura uns terribles menja-capellas y luego fan com en Junoy á Manresa. Portan el talem á las professóns.

✱

L' altre dia la *Publi* donava la noticia d' haver arribat á Málaga un boer escapat de Santa Elena el qual ha portat á Espanya la nova de que el *capitán Ariza*, aquell de la guerra de Melilla que tan célebre 's feu manant el *batallón de la muerte*, 's trova actualment guerrejant al Transvaal contra 'ls inglesos y admirant als boers per sos ben posats. (El boer — segóns la *Publi*—ignorant la paraula adequiada per completar la expressió, ensenyá un parell de punys que semblavan massas.)

Ademés, el boer narrador diu que 'l general Botha es d' origen espanyol puig passant per Lleyda va tenir ocasió de llegir la cartida de baptisme de son pare.

Me sembla *Publi... que me la dás con queso!*

¡Per anar de Santa Elena á Málaga, ha passat per Lleyda!

Molta marrada hi trobo.

No sé perquè m sembla qu' aquesta *noticia* ha nascut sota 'l tarot del seyor Xiera (a) *Fijasola*.

¡Quan l' apotecari Botta y Baltá s' enteri de que un cosí seu es general boer!.. Hasta ho posará en los anuncis!

✱

Un d' aquets dias s' estrenará en lo teatro imperial de Londres, un drama titulat *Mademoiselle Mars* y pera posarlo en escena 's portan gastadas deu mil lliuras esterlinas (uns 60.000 duros)

¡S' va a, una *mise en scene* per l' istil de la de «Els Pirineus»!

No hi ha com l' aristocracia inglesa y la barcelonina per rumbosas.

¡La barcelonina sobre tot!

✱

Per si vostés no se 'n havian adonat ha arribat en Lerroux.

Que ¿á qué ha vingut?

Ell mateix ho diu (textual) —«Vengo á arreglar la huelga de los metalúrgicos, ya que veo que todas las mediaciones hasta ahora surgidas en este malhadado asunto, no han hecho más que empeorar la situación»

Esperém, donchs; esperém ab plena confiança que 'l seyor *Lerruch* ho arreglará tot y 'ls obrers podran tirar gallina á l' olla d' ara endavant

Ell, per de prompte, ja 'ls dona l' exemple. Cada dia n' hi tira.

Y aixó que la seva *huelga* no s' arreglará ni ara ni may. Ademés hi tira carn sense os

L' os, desde qu' es diputat, 'l té á un' altre puesto,

✱

La espantosa catàstrofe del Pont de 'n Vilomara ha vingut á donar una vegada més la rahó als que crehuen que 'ls fonaments de la societat actual son falsos y que per lo tant tot l' edifici ha d' anar á terra per reconstruhir-la de nou

Alló fou espantós. Un poble d' obres que 's veu ametre-llat per la explosió y arruïnada en un obrir y tancar d' ulls

Y la causa de tot, la de sempre; la malehida explotació. Una caldera vella que treballa á pressió forçada per estoviar carbó y protesta d' aquest treball com protestan las calderas. Un poble obrer que en lo bell mitj del miserable sopar, es enviat á fer la digestió ab Sant Pere. La sordida usura que no contenta ab explotar els brassos y la suor de la pobrissalla, completa la explotació ab altra mena de explotacions.

Aixó es inaudit. Lo menós que pot demanar el que 's presta á enriquir á un' altre, es que aquest altre li garanteixi la existencia.

Se 'ns dirá que la lley d' accidents del treball, ja prescriu quinas indemnizacions tenen dret á cobrar las víctimas. No basta aixó. Las vidas no tenen preu; la sanch no 's compra.

L' amo que sapiguent'ho, es á dir qu' ab premeditada intenció fa treballar á sos obrers ab exposició de la vida, no deu haver de pagar'ho ab quatre quartos miserables, puig ja se 'ls cobra per endevant ab son guany excessiu ó ab son estalvi criminal.

Deuria haver de pagar'ho ab sanch, puig sa temeraria imprudencia, son urch avariciós son els que han vessat sanch també.

Entre 'l que assassina punyal en má ó 'l que assassina per esto viarse unas miserables pessetas no es pas el segon el que procedeix més noblement, y per lo tant l' acreedor á menos cástich.

Els del *Diluvi* han comensat á moure la llebra contra 'ls regidors catalanistas acusantlos encare que encubertament de que ab ocasió del hospital de Sant Pau, preparan un xanxullo monstruós.

Está bé; no diém que si ni que no. Pero nosaltres y la opinió tota esperém que 'l *Diluvi* farà las revelacions que promet, sense reticencias sense eufemismes, dient las cosas á la catalana, nomenant al pa, pa y al vi, vi.

No tenim la pretensió de que en lo catalanisme tots sigan sants. Pero sí tenim 'l deber d' exigir que 'ls que no ho son 's vegin desenmascarats aviat. ben aviat. á fi de fer la selecció corresponent y separarlos de la gran massa que es honrada.

Es ab'lo únich que 's diferencian de la gent del *Diluvi*. Entre aqueixa, no 's pot fer selecció. Es impossible; tota está tarada per un igual, comensant per el maleta *Indecencias* legitim successor de l' *Insensat* y acabant per aquell Costa que comercieja ab los destins de la Casa-gran.

A Madrit va escapar-se l' altre dia del hogar conjugal una polla de 73 abris ab un jovenet de 17 primaveras.

Junt ab la d'omiseta trová á faltar el burlat marit (un Oteló de 70 anys) 'ls diners que tenia en caixa y las joyas de la seva esposa

Es l' única solució que jo trovo al enigma. Si hi havia diners y joyas entremitj, m' explico l' heroisme del jovenet de las disset primaveras.

Perque encarregar-se de satisfacer las amorosas ansias d'una moixama de 73 anys de edat, per amor al art, ja sería 'l colmo de la tonteria.

La nota còmica del procés Garcia Victory va darla en Collaso quan preguntat per la defensa sobres quina professió exercia l' interfecte, va dir ab tota la barra;

--Perteneixia al partit lliberal.

No'es un LAPSUS, no; es que com aquell embustero que tan avestava estava á mentir que fins creya de bona fé las propias mentidas, els politichs están convençuts de que l' perteneixer á un partit, es exercir una professió qualsevol.

Y per lògica conseqüencia procuran, aixis com el botiguer d' son negoci, treure lo major guany possible de la filiació politica que ostentan.

La contesta de 'n Collaso que sembla deixada anar ab totas las quatre potas, val per tot un tractat de politica al us.

A últims de mes hi haurá Consell de familia al Palau Real, ahont s' hi reuniran tots 'ls Pri ceps de la dinastia regnant baix la presidencia de S. M. lo Rey. Dit consell tindrà per objecte la reducció de la Llista civil demanada per lo mateix Monarca.

Ey! Aixó succehirá á la terra dels macarróns, no á la terra...de la terra d' escudellas.

Perqué aixis ho portava un diari d' Italia.

¿Y, donchs, qué 's pensavan?

Las sessions del ajuntament que, donant satisfacció als desitjos del públich que hi concorre, s' havia acordat celebrarlas en lo Saló de Cent per tenir mes cabuda, tornan á tenir lloch desde dimars passat en lo Consistori nou, ahont no hi cab gaire bè ningú. La excusa que s' ha donat pera 'l traslado, es que en lo Saló de Cent hi fa massa fret.

Mala excusa. Quan en Coll y Pujol encara no havia fet construir el nou Consistori, be 's celebravan las reunions en lo Saló de Cent tant en hivern com en istiu y ningú 's queixava.

La excusa es de mal pagador Per fret que fassi en el antich Consistori, sempre será major el que sentirá l' ajuntament nou si 's comensa á divorciar de la opinió pública.

Allavors si que tindrà fret á pesar de totas las estufas.

Pera diumenje próxim dia 26, en lo teatro de la Saleta de Sans se donará una funció extraordinaria á benefici dels huelguistas del ram metalúrgich que están pressos ó ferits ab motiu dels últims aconteixements, que han motivat la huelga.

Sabém que lo programa combinat es sumament nutritiu pues entre las atreccions que desinteressadament han presat son valiosos concurs, hi figuran bandes de guitarras, bandurrias y acordeóns; dugas societats corals cantant las mes escullidas pessas de son repertori; representació de una sarsuela, dos pessas còmicas y presentació de la simpática Srta. Pilar Arcas ab sa dansa fantástica *La serpentina* que tant ha cridat la atenció en tots quants teatros la ha executada.

Es de esperar que tant per lo fi benéfich de la funció com per l' escullit programa que hi figura, hi haurá un plé á rebossar.

Segons notícias, los balls particulars de máscaras que donará la distingida Societat Cervantes en lo teatro de Novetats en las nits de's dias 25 del present Jener, y 1 de Eebrer próxim estarán sumament concorregudíssims, puig s' ha logtat un abono molt important.

Pera dits balls la Junta Directiva de la Societat ha contractat una numerosa orquesta que será dirigida per l' intelgent Sr. Giménez habentse confiat l' adorno del teatro y vestibul als coneguts adornista y jardiner respectivament Srs. Vidal y Piera.

LA TOMASA
BARREJA

Faria la figuereta
per anar als balls de màscaras...
¡Ja se sab!.. Quan vé aquest temps
lo d' istiu.. já treure tacas!

—Els nous regidors, Quinyones,
no volen «plats esquerdats»
—Ca, hombre; si ya *prenuncio*
“menchan felche de un penchat.”

—Sabs Closca, que deixo la *trinxera*. Ara 'm dedico
á vendre *Liberals* extraordinaris, que 'ls regalan

—Ara que jo estich en *bueltjo*
manténme tu, Trinitat;
que 'l día que jo treballi...
¡¡a ho trobarem tot plegati!